

„A hallástól a tanulásig”

avagy a beszédészlelés és a
beszédmegértés zavaráról

Bagó Renáta, Kerekes Tünde, Sali Korinna

Fogalom meghatározása

- A másoktól elhangzó közlések feldolgozása
- Szinonimák: beszédpercepció, beszédfeldolgozás, beszédmegérté
- Alapja a megfelelő anyanyelv-elsajátításnak, az olvasás, írás és az idegen nyelv megtanulásának
- Zavara esetén nehezített a hangok, hangsorok felismerése, ill. a szavak, mondatok, közlések jelentésének, tartalmának megértése, értelmezése ép hallás esetén is

Miért fontos a pedagógusok számára?

- A gyermekek 30%-át érinti (Gósy Mária adatai alapján)
- Rejtetten működő folyamat, észrevétele a mindennapi életben nehéz (a gyermekek kompenzálhatnak is)
- Fejlesztés nélkül megmaradnak a zavarok
- Gyakran vezet tanulási problémákhoz (írott nyelv elsajátítása, idegennyelv-tanulás, memoriterek tanulása). Csaknem minden tanulási zavarral küzdő gyermekeknél kimutatható beszédpercepciósi probléma
- Kihathat a beszédprodukcóra is: szűk szókincs, nyelvtanilag hibás mondatok, artikulációs hibák
- A figyelmeztető jeleket a felnőtt környezet félreértheti
- Minél fiatalabb korban kiderül, annál könnyebben korrigálható

Okok

Környezeti okok:

- Beszédelsajátítás közegének megváltozása
- Felgyorsult beszédtempó
- Verbálisan ingerszegény környezet
- Kódváltó környezet (két- vagy többnyelvűség)

Biológiai okok:

- Nem ép beszédszervek és érzékszervek
- Idegrendszeri sérülés

Rizikófaktorok:

- Koraszülöttség, születési rendellenesség, 2 éves kor után kezdő beszéd, lassú beszédfejlődés, családi érintettség a beszéd és a nyelv területén, állami gondozottság

Gósy-féle hierarchikus modell

Asszociációk (értelmezés)

↑↓

Beszédmegértés:

Szemantikai elemzések

Szintaktikai elemzések

↑↓

Beszédészlelés:

Kapcsolódó részfolyamatok: vizuális észlelés, transzformációs észlelés, ritmusészlelés, szeriális észlelés, beszédhang-differenciálás

Fonológiai szint

Fonetikai szint

Akusztikai szint

↑↓

Hallás

↑

Elhangzó beszéd

A beszédpercepciós zavarok osztályzása

- A zavar helye szerint, pl. beszédértési zavar
- A zavar típusa szerint, pl. mondatértés zavara
- A zavar mértéke szerint: enyhe fokú, középsúlyos, súlyos, nagyon súlyos
- A zavar kiterjedése szerint: teljes folyamatra vagy részfolyamatokra kiterjedő

Tünetek

- Késik a beszédfejlődés
- Nem köti le a mese
- Szűkös a szókincs
- Nyelvtani hibák a beszédben
- Szájra irányultság
- Szótalálási nehézség
- Nehezen tanul kívülről
- Súlyos artikulációs hibák
- Nem érdeklődik új ismeretek iránt
- Későn alakul ki a kézdominancia
- Magatartási problémák

Vizsgálat és terápia

- Ha fennáll a beszédpercepciós gyengeség gyanúja, forduljunk logopédushoz
- Vizsgálat: GMP (tanfolyamhoz kötött), beszédhallás vizsgálata: GOH-készülék
- Fejlesztés: logopédus végzi, de beleintegrálható az óvodai foglalkozásokba, írás- és olvasásórába

A fejlesztés lehetőségei

Észlelés fejlesztése:

- hallási figyelem fejlesztése: zörejek felismerése (papír, kulcs, harang, fémpénz, hangszerek); hangforrás keresése; állathangok felismerése; kinek a hangját hallod?
- egyszerű szóismétlés
- hangsorismétlés (értelmetlen vagy nehéz szavakkal)
- szóismétlés súgás alapján
- szájról olvasás
- hibafelismerés
- hangfelismerés

A fejlesztés lehetőségei

Észlelés fejlesztése:

- hangkeresés: vonat, sorjáték
- szókégyó
- hangidőtartam megkülönböztetése
- hangokból szóalkotás
- hangokra bontás
- egyforma-nem egyforma

A fejlesztés lehetőségei

Értés fejlesztése:

- körülírás
- találós kérdés
- igaz-hamis mondatok

Hogyan zsarolhatja a nyuszika a hóembert? Döntsd el, hogy zsaró mondatot hallasz-e!

Vagy ideadod a répát, vagy hozom a hősugárzót.

Ha nem adod ide a répát, nem hozom a hősugárzót.

- mondatbővítés
- mondatbefejezés

A fejlesztés lehetőségei

Értés fejlesztése:

- mondatátalakítás

Szaladgálhatnék, ha el lenne törve a lábam.

- hibakeresés
- történetek visszamondatása
- történet befejezése
- képtörténet
- viccek

Szomszéd, használhatnám a fűnyíróját?

Persze, csak ne vigye ki a kertemből!

A fejlesztés lehetőségei

Szóincsfejlesztés:

- szógyűjtés
- szólánc
- szóelőhívás
- asszociáció
- szómagyarázat
- szójátékok

Hogy hívják a bolond krokodilt? – Krokodilis.

Ajánlott szakirodalom

- Gósy Mária: A beszédészlelés és a beszédmegértés fejlesztése iskolásoknak
- Gósy Mária: A beszédészlelés és a beszédmegértés fejlesztése óvodásoknak
- Gósy Mária-Imre Angéla: Beszédpercepciós fejlesztő modulok Nikol 2007
- László M. Ágnes: Beszédészlelés Fimota Központ 2008
- László M. Ágnes: Beszédértés Fimota Központ 2009
- Odránné Kalina Krisztina: Játékos foglalkozások a beszédértés fejlesztésére (Óvodai ütemterv és módszertani útmutató középső és nagycsoportok számára)
- Tamás Eszter-Rajné Pásztor Viktória-Németh Brigitta-Gulyás Gabriella: Megértés? Csoporthoz beszédészlelés

KÖSZÖNJÜK A FIGYELMET!

